

STRESZCZENIE

Nabywanie umiejętności poprawnej wymowy w języku francuskim jako obcym w polskim kontekście edukacyjnym. Analiza artykulacyjna i akustyczna

Tematyka niniejszej rozprawy koncentruje się wokół zagadnień związanych z nauką języka francuskiego jako obcego w polskich warunkach instytucjonalnych. Dokładniej rzecz ujmując, traktuje ona o nabywaniu umiejętności poprawnej wymowy w języku francuskim jako obcym przez polskich uczniów podczas 3-letniej nauki w liceum ogólnokształcącym.

Pod względem formalnym rozprawa ma klasyczny układ i składa się z części teoretycznej i metodologicznej.

W rozdziale pierwszym przedstawione zostały teoretyczne podstawy badań. Zawiera on zagadnienia związane z akwizycją i dydaktyką języków obcych oraz wybrane kwestie z zakresu fonetyki. W części glottodydaktycznej wyjaśniono takie terminy, jak: uczenie się, akwizycja kierowana/niekierowana, interjęzyk, błąd językowy, oraz omówiono specyfikę nabywania języków obcych w różnych kontekstach edukacyjnych. W części dotyczącej teoretycznych podstaw fonetyki opisano mechanizm produkowania dźwięków przez aparat głosowy człowieka, charakterystykę głosek oraz zasady transkrypcji fonetycznej. W tej części pracy poruszono również zagadnienia związane z kształtowaniem umiejętności fonetycznych w języku obcym: scharakteryzowano podsystem foniczny jako jeden z modułów składających się na kompetencję lingwistyczną oraz wskazano cele i zasady nauczania wymowy obcojęzycznej. Zważywszy na fakt, że znaczna część pracy poświęcona jest analizie akustycznej dźwięków mowy, teoretyczna część pracy została poszerzona o kwestie związane z tą problematyką: opisano sposoby badania substancji dźwiękowej języka, przedstawiono zastosowanie programu *Praat* w analizie akustycznej mowy oraz opisano własności akustyczne samogłosek, spółgłosek i półspółgłosek.

Wymowa jest wieloaspektowym elementem języka, istnieje więc całe spektrum czynników, które warunkują jej nabywanie zarówno na poziomie percepcji, jak i produkcji. W rozdziale drugim zawarte są rozważania na temat czynników warunkujących powodzenie w nabywaniu poprawnej wymowy w języku obcym. Mając na uwadze prymarną pozycję ucznia w układzie glottodydaktycznym, rozważania dotyczą głównie jego osoby. Analizie poddano tu czynniki natury biologicznej i psychologicznej, które w sposób szczególny warunkują kształtowanie umiejętności fonetycznych. Obok różnic indywidualnych, ważnym zagadnieniem

pozostają czynniki społeczno-językowe wpływające na proces uczenia się języka obcego, dlatego one również stanowią przedmiot rozważań.

Rozdział trzeci poświęcony jest prezentacji i omówieniu wyników przeprowadzonego badania empirycznego. Podstawę opisu w niniejszej rozprawie stanowi badanie, którego celem było zbadanie umiejętności produkowania wybranych elementów segmentalnych francuskiego podsystemu fonicznego na różnych etapach nauki języka. Na podstawie analizy zgromadzonych danych poszukiwano odpowiedzi na pytanie, jak przebiega proces kształtowania umiejętności fonetycznych uczniów polskojęzycznych w czasie 3-letniej nauki języka francuskiego jako drugiego języka obcego w liceum ogólnokształcącym.

Spośród przeprowadzonych sześciu etapów badania (2., 6., 10., 15., 20. i 28. miesiąc nauki) w niniejszej pracy opisano tylko dwa z nich: 10. miesiąc nauki, czyli koniec pierwszej klasy liceum, oraz 28. miesiąc nauki, czyli koniec 3-letniej edukacji licealnej. Na podstawie wyników uzyskanych we wstępnej analizie wszystkich zgromadzonych danych, przeprowadzonej klasyczną metodą odsłuchową, do dalszej analizy zakwalifikowano następujące elementy wymowy języka

francuskiego: wymowa spółgłoski [ʀ], realizacja dźwięcznych głosek trących ([v], [z], [ʒ]) i

zwarto-wybuchowych ([b], [d], [g]) w wygłosie, artykulacja samogłoski [y] oraz iloczas samogłosek ustnych i nosowych w pozycji akcentowanej. Omawiając długość samogłoskową, szczególną uwagę zwrócono na odmienny sposób realizacji samogłosek nosowych przez osoby z grupy badawczej i przez osoby z grupy kontrolnej.

W celu uzyskania odpowiedzi na postawione w pracy pytania badawcze, zgromadzone dane poddano analizie artykulacyjnej i akustycznej. Analiza artykulacyjna skupia się na opisie mechanizmu powstawania dźwięków z punktu widzenia fizjologii narządów mowy. Z kolei analiza akustyczna dostarcza informacji na temat własności fizycznych produkowanych dźwięków. Zastosowane w pracy metody badań akustycznych, czyli analiza oscylograficzna i spektrograficzna, opierają się na obrazowaniu sygnału mowy.

Wyniki przeprowadzonego badania wykazały, które elementy wymowy francuskiej sprawiają polskim licealistom największą trudność, a które są łatwo przyswajane, jakie są najczęstsze błędy interferencyjne języka ojczystego na język obcy, jaki jest poziom umiejętności fonetycznych podmiotów badanych na różnych etapach nauki języka francuskiego. Na podstawie

uzyskanych wyników opracowano implikacje dydaktyczne dla dydaktyki fonetyki języka francuskiego jako obcego dla uczniów polskich.